**РЕЦЕНЗІЯ**

**кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри земельного та аграрного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Марченко Світлани Іванівни на дисертацію Шибка Романа Дмитровича на тему: «Правове регулювання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» (юридичні науки)**

**Актуальність теми** дисертаційного дослідження Романа Дмитровича Шибка не викликає сумнівів. Діти, особливо віком від народження і до трьох років, є надзвичайно вразливою категорією споживачів. Тому в законодавстві мають бути передбачені додаткові гарантії реалізації права дитини на достатнє, якісне і безпечне харчування. На жаль маємо констатувати, що чинне законодавство України, спрямоване на забезпечення виробництва сировини для дитячого харчування, є вкрай неефективним. Тому не дивно, що в українських магазинах переважає імпортована продукція дитячого харчування. Проблема забезпечення дітей якісним та достатнім харчуванням особливо загострилася в умовах воєнного стану.

В українській аграрно-правовій науці проблеми правового регулювання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування залишаються практично не дослідженими, за виключенням кількох статей та навчальних посібників. Тому варто ще раз наголосити, що тема дисертації має важливе як практичне, так і теоретичне значення.

Поряд з актуальністю теми дисертації, її теоретична й практична цінність простежується через зв'язок змісту роботи із науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі земельного та аграрного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка відповідно до наукової

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 339 «12»
«19» 02 2024 р.

теми «Розробка системного вчення про основні права людини з метою втілення в Україні європейських правових цінностей у контексті розбудови громадянського суспільства» № 19 БФ 042–01.

**Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації.**

Аналіз дисертаційної роботи свідчить про те, що Р. Д. Шибку вдалося досягнути мети дослідження, а представлені ним наукові результати, висновки та практичні рекомендації є новими, належно обґрунтованими й достовірними. Використання різноманітних наукових методів на різних етапах дослідження дало змогу автору розкрити поставлені у роботі завдання та визначило цінність дисертації у теоретичному і практичному значенні. Опрацювання значної кількості наукових джерел (317 найменувань) під час аналізу особливостей правового регулювання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування в Україні дозволило автору обґрунтувати наведені у роботі наукові результати і пропозиції.

**Достовірність та наукова новизна** одержаних результатів визначається тим, що наукова праця є одним із перших у сучасній національній аграрно-правовій науці комплексних досліджень правового регулювання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування. У роботі на основі проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано низку наукових пропозицій, рекомендацій і висновків, які містять елементи наукової новизни та мають теоретичне і прикладне значення для науки аграрного права та правозастосовної практики.

Зокрема, дисертант розкрив стан дослідження правових аспектів виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування у аграрно-правовій науці, виявив особливості становлення та розвитку законодавства України у сфері виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування, з'ясував юридичну природу виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування як об'єкта

аграрних правовідносин. В дисертації також розкрита специфіка правового становища суб'єктів правовідносин щодо виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування, визначено особливості правового регулювання якості та безпечності сільськогосподарської сировини для дитячого харчування, а також проаналізована специфіка правового регулювання державної підтримки виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування.

Серед позитивних аспектів рецензованого дисертаційного дослідження варто відзначити також те, що Р. Д. Шибко надзвичайно детально аналізував законодавство ЄС, зокрема в аспекті набуття Україною членства ЄС. Тому варто підтримати обґрунтовані у дисертації пропозиції, спрямовані на адаптацію до вимог ЄС українського законодавства у сфері виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування.

Хотілося підкреслити також інші позиції наукової новизни дисертаційного дослідження Р. Д. Шибка, який обґрунтував визначення виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування та виявив його характерні ознаки, провів періодизацію розвитку законодавства у сфері виробництва сільськогосподарської сировини для продукції дитячого харчування та охарактеризував сучасний етап його розвитку. Позитивним аспектом дисертаційної роботи є проведена автором оцінка доцільності скасування спеціального Закону України «Про дитяче харчування» та обґрунтовані пропозиції щодо прийняття нових та удосконалення існуючих нормативно-правових актів у цій сфері. Варто підтримати також пропозиції автора щодо удосконалення понятійно-категоріального апарату аграрного законодавства. В роботі обґрунтованій й інші пропозиції, які є новими для науки аграрного права та є цінними у практичному аспекті.

Дисертаційна робота Р. Д. Шибка має не лише теоретичне значення але характеризується і практичним спрямуванням, оскільки на основі запропонованих теоретичних висновків у дисертації сформульовано ряд практичних рекомендацій щодо удосконалення чинного аграрного

законодавства у сфері правового регулювання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування в Україні. Зокрема запропоновано внесення змін та доповнень до Господарського кодексу України, законів України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», «Про державну підтримку сільського господарства України», Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання грантів бізнесу» та ін.

Дисертація є логічною і такою, що відповідає меті та завданням наукового дослідження, а її цілісність забезпечується належним структуруванням матеріалу. Дисертація складається із вступу, двох розділів, які містять шість підрозділів, висновків до кожного розділу та до роботи в цілому, списку використаних джерел та додатків. Логічна побудова дисертації підтверджує обізнаність Р. Д. Шибка з матеріалом. У всіх розділах дисертант намагається давати власну оцінку й коментарі, що свідчить про наукову спроможність самостійного опрацювання теми.

Загалом дисертація має завершений характер, може вважатися цілісним самостійним науковим дослідженням. Дисертація написана грамотно, її наукові положення достатньо обґрунтовані, в ній сформульовано низку науково-теоретичних та практичних висновків та пропозицій щодо правового регулювання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування в Україні.

**Повнота викладу одержаних результатів та оцінка ідентичності анотацій та основних положень дисертації.** Основні результати дисертаційного дослідження Р. Д. Шибка є повною мірою апробованими і знайшли своє відображення у 9 наукових працях, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, і 6 тезах доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Анотація відповідає основним положенням, які викладено у тексті дисертації, є коротким викладом основного змісту дисертаційного

дослідження, основних результатів та положень наукової новизни. Анотацію подано українською та англійською мовами.

Висновки, пропозиції та рекомендації, що містяться у дисертації, мають велике теоретичне та практичне значення й можуть бути використаними у: науково-дослідній сфері – для подальшої розробки проблем правового регулювання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування в Україні; навчальному процесі – при підготовці підручників з Аграрного права, навчальних посібників із спецкурсів «Проблеми правового регулювання аграрних відносин», «Правове регулювання агробізнесу в Україні», «Аграрно-правові договори», інших навчальних дисциплін аграрно-правового напрямку; у правовиховній сфері – в роботі щодо підвищення рівня правової культури юридичних та фізичних осіб, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських формувань в частині правового регулювання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування в Україні; у правозастосовній та правотворчій роботі – при підготовці проектів нормативно-правових актів, спрямованих на удосконалення правового регулювання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування в Україні.

**Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.** Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Р. Д. Шибка «Правове регулювання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування», слід звернути увагу на деякі положення дисертації, які мають дискусійний характер або потребують уточнення, та висловити окремі зауваження як підґрунтя для обговорення під час захисту:

1. Потребують додаткового обґрунтування підходи до розкриття специфіки правосуб'єктності виробників сільськогосподарської сировини для дитячого харчування, оскільки основна відмінність, на яку вказує дисертант, це обов'язок виробництва якісної та безпечної сировини рослинного та тваринного походження. Втім, такий обов'язок стосується всіх без винятку

виробників сільськогосподарської продукції.

2. Не достатньо аргументовано специфіку правового регулювання державної підтримки суб'єктів агробізнесу як виробників сільськогосподарської сировини для дитячого харчування, адже автор зазначає, що такі суб'єкти можуть скористатися загальними механізмами отримання державної підтримки, які передбачені для виробників сільськогосподарської продукції.

3. Дискусійною видається пропозиція про відновлення спеціальних сировинних зон у вигляді «спеціальних виробничих зон», адже якщо сировина для дитячого харчування відповідає встановленим вимогам, то територіальне розміщення виробництва навряд чи має значення. Крім того, в умовах війни, забруднення значної частини земель в Україні, отримання статусу спеціальної виробничої зони буде лише стримуючим чинником для здійснення відповідної господарської діяльності. Крім того, варто звернути увагу, що законодавство ЄС не містить таких вимог.

4. В дисертації, на нашу думку, занадто багато уваги приділено законодавству, яке вже втратило чинність.

Разом з тим, висловлені вище зауваження є дискусійними, мають характер уточнень та побажань, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка є завершеним, актуальним, самостійним дослідженнями актуальної для України проблеми.

**Загальний висновок.**

Дисертація **Романа Дмитровича Шибка «Правове регулювання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування в Україні»** є комплексною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні положення щодо розкриття специфіки виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування, що є певним внеском у розвиток науки аграрного права, практику законотворення та правозастосування у сфері регулювання аграрних відносин.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 року №261 (зі змінами і доповненнями від 03.04.2019 року № 283), а також вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44, а її автор – Шибко Роман Дмитрович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Рецензент,**
**кандидат юридичних наук, доцент,**
**доцент кафедри земельного та аграрного права**
**Навчально-наукового інституту права**
**Київського національного університету**
**імені Тараса Шевченка** **Світлана Марченко**

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 339 11-04-24
«19» 02 2024 р.

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
ЗАСТ. ДИРЕКТОРА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НН
КАРАУЛЬНА Н.В.
19. 02. 2024Р.